

Saa'mi säi'mmõs

Ǟ Ǟ Ǟ ' R J T Ǟ Ǟ I: MARIA NORDVALL õõutsââ'jest Sääi'm tuâjjlain

SÄI'MM – SAA'MI SÄI'MMÕS 2021

Säi'mm lij rajjum vuei'vvvue'zzest Sää'mvuu'dest jâlstei kulttuur oummivui'm. Interne'tt čuäjtõs da artikkee'l SÄÄI'MEST ää'veet õlmmsest pukid. Säi'mmõ'sse lie kuullâm Ä'vv Mu'zei, Nuõrttsää'mkulttuurfoond, Peäccam Historial Mu'zei da Ájtte Mu'zei persoonkââ'dd da lââ'ssen võl artiist Hanna-Maaria Kiprianoff da Tuuli Malla. Mij leä'p kaaunõõttâm interne'tt pääi'k ee'jj 2021 ääi'j juõ'kõ nuu'bb neä'ttel sää'm-mu'zei da -kulttuur di teäđai da ķiõččlâsttmõõžžī vaajtem diõtt. Sagstõõllmõõžžī pā'jjel raaji lij leämmaž samai vääžnai, ko åå'n ij vuäittam reissjed.

Sápmi, sä'mmlai jânnam – vuäll raajitää nellj meera vuu'di râäst, da tõzz ko'lle veiddsõs tuõddâr-da meä'ccjânnam da čeärr di jie'ğğ. Tääi'b mij leä'p meäccjam da kue'lid šeellam dohat ee'jjid. Mij leä'p jâättam looppte'mes ķeäinai mie'ldd da ouddam nõõmid tuõddrid da jooggid. Mij leä'p peämmam pärnaid, leu'ddjam jânnam cisttân da äännam luâđast šiõggg še'e'lemleekk. Mij leä'p čuävvam puõccid, viikkâm čiočkrid pue'rmõs palggsid da âânnam ođđ vue'zzid čâ'lmværttjest.

SÁPMI

Sä'mmla lie alggmeer, koon historialaž jânnam da ärbvuõđlaž kõskkpäi'kõ Sápmi, vuäll määngai valdiai raaji râäst: Ruõccjânnam, Taarr, Lää'ddjânnam da Kuâlõknjaarg Ruõššjânnmest. Sápmi vuâđđan lij aalmilaž alggmeera kulttuur, sosiaal'laž õ'hhte čõõnnmõš da politiikklaž systee'm, õõutsââ'jest meersaž valdiain. Kuuitâg Sápmi lij jiânnai jeänab. Tõt čuä'jat määngpeällsaž sagstõõllmõõžžīd še, sä'mmlai fi'ttjõõžž seämmaanalla ko jânnam da oummu. Tån proje'ktt vuei'tet vuei'nned mǎ'te sä'mmlai da sij vääim metafoorân – saa'mi aa'šši da jurddji vaajtummuš raaji râäst.

ÕHTTSAŽTUÂI ÄRVV

Mij leä'p Sâi'mm, nuõrttsaa'mi sää'nn, mii miârkkšââvv säi'mm kue'llšee'llem vääras le'be säi'mmõs. Tât säi'mmõõzz mij vuei'tet ââ'nned ânn'jõžäiggsaž, ođđ vue'k'ken tuejjeed õhttsažtuâi raaji rââst. Da nu'tt tõt lij še. Ođđ puõlvvõk vuäitt juurdčed, ko mij kaaunõõđim digitaal'laž vue'jjest nu'tt ko mij tuejjiim tän projee'kt ääi'j, što nääi't laa'vjet tuejjeed pandemia ee'jjin. Mij leä'p kaunnâm ođđ vue'jjid döndõõkkâd da što tõt lij samai mij sä'mmlai jii'jjesnallšemvuõtt.

Tõn sââ'jest što leei'm kaaunõõttâm muâđast muõttu, Sâäi'm tuâjjla teeivõ'tte jäänmõsân virtuaal maai'limest zoom, ne'ttpää'št da te'lfoon pääi'k ku'kes ääi'j se'st. Mij tuejjiim jiõcceen staanâs tuejjeempirrõõzz. Tõt miârkkšââvv nõkam vuu'd digitaal'laž maai'limest, ko'st mij vuei'tim mainsted juõ'k'knallšem puõ'ttiäi'j kuõskki aa'šši pirr hâ't mij pââlain, mij tuäivast da tõ'st, što mä'htt mij vuei'ttep jiõččmõõvvâd. Sâi'mmõsnee'k'kin lie jee'resnallšem tuâgggaž määngnallšem vuei'nnemkuu'lmin da jie'nnkiõlin. Mij leä'p õõutsââ'jest mättjam sagstõõllâd di mättjam kuei'mm kuei'msteen. Mij leä'p mainstam vää'ld vääžnaivuõđâst, mij jiijjâz vasttõõzzâst raajjâd muttõõzzid persoonan da õutstõssân, mõõk kuõ'sk'ke kiõl, čeäppõõzz, saa'mi kiõtt-tuâi, histor, ânn'jõžäi'j da puõ'ttiäi'j. Hâ't mij pue'ttep jee'resâ'rnn Sâpmist, mee'st lie jeänab ää'šš, mõõk õhttee mi'jjid, ko ää'šš mõõk jeärte mi'jjid kuei'mm kuei'msteen. Mee'st pukin lie määngnallšem pe'cclaž mainnâz, leša možât juõkkum pe'ccel vuäitt lee'd vue'ss puârnmem prosee'ss še?

Sâi'mm säi'mmõõzz luândd suäv õ'hte sä'mmlai maai'lmkiõččmõõžžin. Õhttsažtuâi-tää mee'st jie leämma leäm Saa'mi histor, ânn'jõžäi'g'g ij ni puõ'ttiäi'g'g. Mij leä'p tääu'jben vie'k'ktam kuei'mm kuei'meen, seämmanalla ko mättjam kuei'mm kuei'msteen da nääi't vuäittam raajjâd õõutsââ'jest mâi'd-ne oodâs. Mee'st lij kaallšõs vaajtem mall. Sâi'mmõõzz mainnsivui'm mij teâđ da kulttuur ä'rbvuõtt lie serddam puõlvvõõggâst puõlvvõ'k'ke. Tât puk lij šõddâm rââst valdiai raajin. Puõccu lie täujja jââttam nõkam raaji rââst, koid jeärraz lie piijjâm määdd ool. Sâi'mmõs lij tuõđi vääžnai mij âârmõõžž da ooudâs viikkâm diõtt. Tuäivvap, što Sâi'mm lij ouddmiârkkân tä'st.

ČUÄJTÕS & ARTIKKEE'L

Täin Čuäjtõõzzin da artikkel'livui'm mij kiččlõõttâp se'lvted pukid, što mõõk le'jje vääžnmõs ää'šš mij kaaunõõttmin da tuâjain de puõ'đim tõn miõ'lle, što mee'st le'jje nellj vuei'vv teemm:

Mainnâz, Pihttâz da kiõtt-tuâjj, Päi'k'knõõm da Leeu'd. Artikkee'li k'ee'rteejen lie leämma säi'mmõsnee'k'k da kue'ss kook lie leämma mie'ldd uu'dee'l tuâjeez tviit pirr, sniimee'l, kiõtt-tuâjain, leeu'din da maa'l'jee'l.

Mij jurddjen i'lleämma pâi Čuä'jted mij pu'httõõzzid, leša pââ'jded kõõččmõõžžid da altteed smiõttâm prosee'ss tõõi kõõskâst, kook lie jeällam mij digitaal'laž Čuäjtõõzzâst. Mi'jjid Sâi'mm oummuid demokraattlaž prosee'ss lij leämmaž vääžnai. Tu'mmstõõgg lie rajjum õõutsââ'jest da ouddmiârkkân mee'st leäi Äävai Kâčč, koon mie'ldd saa'mi artiist vuäi'tte ehdted ju'n âârrmen âârai le'be ođđ tuâjaid tän ne'ttČuäjtõ'sse. Tât leäi mij vuäinalm še da nääi't vuei'tim veeideed Čuäjtõõzz. Smavv vue'ssen šuurab jiõččmõõvmmõõžž prosee'ssest. Jõs mij jeä'p alttâd prosee'ss, de kii tuejjad tõn?

Tât proje'ktt ju'n lij västtviõkk kolonialii'sm vuâstta. Tât säi'mmõs lij aktiivlaž tuâjj, mõõn jurddjen lij veähsseed õhttsažtuâi da jue'k'ked teâđaid raaji rââst Saa'mi vuu'din seämma ääi'j ko lââ'zzted teâđaid sä'mmlai kulttuur pirr sää'mvuu'di ââlgpeä'lnn.

Mij áárrap da mij áárrap ôhttân meeran. Mij vuei'nneþ mij jeä'rdõõzzid da mij fi'ttjep tõid, leša ouddâl puki – *mij vuei'nneþ mij ôõutnallšemvuõđid.*

